

Εν Δήμω

19^η Μαΐου 2014

Τα εμπορικά κέντρα δεν έχουν δημότες. Έχουν πελάτες που έρχονται, καταναλώνουν και απέρχονται. Έχουν μετόχους, και μανάτζερ που λειτουργούν εκ μέρους των μετόχων, και που εκλέγονται στην βάση της αρχής *μία-μετοχή-μία-ψήφος*. Ούτε δημοτικές εκλογές για την ανάδειξη δημάρχων, ούτε προεκλογικές αφίσες, ούτε τετραετίες. Ούτε βέβαια τοπική πολιτιστική ταυτότητα, αλλά ταυτότητα που πλάθεται ακριβώς όπως το «περιβάλλον» ενός McDonald's ή ενός Zara, σε κάποιο στούντιο ντιζάιν με σκοπό την εξαγωγή του σε χιλιάδες εμπορικά κέντρα από το Σαν Φρανσίσκο μέχρι το Ντουμπάι και την Τζακάρτα.

Χρήμα-έναντι-Δήμου. Οι ψήφοι των μετόχων (που είναι όσες και οι μετοχές τους) εναντίον της μίας και μοναδικής ψήφου του δημότη. Αυτή είναι η μεγάλη διεκυστίνδα της οποίας η έκβαση (που εξελίσσεται σε ιστορικό, συνεχή χρόνο) προσδιορίζει την υφή της πόλης, της πολιτικής, του πολιτισμού. Όσο ενδυναμώνεται η ισχύς του χρήματος να διαμορφώνει την πόλη, τόσο η πόλη μεταμορφώνεται σε μια μορφή εμπορικού κέντρου ή Ντίζνεϊλαντ. Από την άλλη, όταν ανακάμπτει και ισχυροποιείται η ιδέα του Δήμου, της δυνατότητας των δημοτών να διοικούν την πόλη ανεξάρτητα της χρηματικής τους ισχύος, τόσο μεγαλύτερες οι πιθανότητες μιας πόλης που παράγει πολιτισμό. (Αυτή άλλωστε δεν ήταν η πεμπτουσία του αρχαίου Αθηναϊκού Δήμου, όπου οι φτωχοί πολίτες είχαν το πρωτάκουστο δικαίωμα στην ισηγορία;)

Τις τελευταίες δεκαετίες, η επικράτηση της ανταλλακτικής αξίας του χρήματος επί των πολιτικών και δημοτικών «αγαθών» άλλαξε πολλές πόλεις. Στην Νέα Υόρκη, η πτώχευση του Δήμου πριν μερικές δεκαετίες οδήγησε στην «παράδοση» της πόλης στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Οι τιμές ακινήτων αυξήθηκαν τόσο που πολύ λίγοι «ανεπιθύμητοι» είχαν την οικονομική δυνατότητα να παραμείνουν στο Μανχάταν. Η πόλη «καθαρίστηκε». Οι υποβαθμισμένες γειτονίες έγιναν «σικ». Παράλληλα, η πόλη «αποστειρώθηκε», σε βαθμό που να θυμίζει περισσότερο εμπορικό κέντρο, ή theme park, παρά την Νέα Υόρκη που προηγουμένως παρήγαγε νέα ρεύματα ενδογενώς και πλουσιοπάροχα.

Κάτι αντίστοιχο συνέβη και στο Λονδίνο, όπου δύο ήταν τα ισχυρότατα ρεύματα που άλλαξαν την πόλη: (Α) Ο θρίαμβος (κι εδώ) του χρηματοπιστωτικού συστήματος, και (Β) η μαζική μετανάστευση από τις χώρες της Ευρωζώνης, ως απόρροια της Κρίσης του Ευρώ - η οποία οδήγησε μιλιούνια ισπανών, γάλλων, ιταλών και ελλήνων να μεταναστεύσουν στο Λονδίνο, επειδή η κρίση συγκρατήθηκε (αντίθετα με την Ευρωζώνη) καθώς η Κεντρική Τράπεζα της Αγγλίας δεν δίστασε να τυπώσει πακτωλούς χρήματος για να εμποδίσει την ακάθεκτη προέλαση του αποπληθωρισμού. (Γνωρίζετε, για παράδειγμα, ότι τα τελευταία τέσσερα χρόνια το Λονδίνο μετετράπη στην έκτη μεγαλύτερη... γαλλική πόλη;)

Πολλοί θα με πουν παρωχημένο και αντιδραστικό για αυτό που ετοιμάζομαι να γράψω στην επόμενη πρόταση: *Το σημερινό Λονδίνο με θλίβει!* Σε σχέση με το Λονδίνο που γνώρισα ως φοιτητής, το σημερινό Λονδίνο είναι μια πανδαισία. Σφίζει από ζωή, εκεί που, παλιά, ήταν νεκρό. Προσφέρει εξαιρετικά εστιατόρια με κουζίνες απ' όλο τον πλανήτη, αντί για τα χειρότερα εστιατόρια της γης (με εξαίρεση μερικά ινδικά στα οποία στοιβαζόμασταν τότε). Χιλιάδες νέοι άνθρωποι, απ' όλο τον κόσμο, περπατούν, κάνουν ποδήλατο, γελούν και χαίρονται έναν πολύχρωμο παράδεισο. Ακόμα και το αρχαίο μετρό (το τσιουμπ) έχει βελτιωθεί και είναι σχετικά φθηνότερο ενώ τα, ακόμα αρχαιότερα, κανάλια, που παλιά δεν ήταν επισκέψιμα, έχουν μετατραπεί σε υδάτινους δρόμους των οποίων οι «όχθες» αποτελούν τόπο συνάντησης και περιπάτου.

Τότε γιατί λέω ότι το σημερινό Λονδίνο με θλίβει; Με θλίβει επειδή έχει μετατραπεί σε μια μορφή εμπορικού κέντρου στερούμενου Δήμου και αφημένου στους «μετόχους» και στους «πελάτες» του. Πάρτε, για παράδειγμα, τις πολλές χιλιάδες ξένων φοιτητών που κατακλύζουν τα όλο και πιο εμπορευματοποιημένα πανεπιστήμια της πόλης. Πηγαίνουν για τρία ή τέσσερα χρόνια, με σκοπό να σπουδάσουν βιώνοντας παράλληλα το Λονδίνο που περιέγραψα πιο πάνω, να καταναλώσουν ό,τι έχει να τους προσφέρει και, κατόπιν, να φύγουν.

Έτσι ήταν βέβαια πάντα (συμπεριλαμβανομένης και της δικής μας γενιάς πριν αρκετές δεκαετίες). Με μία σημαντική διαφορά: Στο παρελθόν, οι ξένοι φοιτητές, ή ακόμα και νέοι άνθρωποι που ερχόντουσαν με σκοπό να δουλέψουν ένα ή δύο χρόνια στο Λονδίνο, εμπλέκονταν σε μεγάλο βαθμό στα του Δήμου. Αν μη τι άλλο γνώριζαν ποια είναι τα μεγάλα ζητήματα συζήτησης των τοπικών κοινωνιών. Έπαιρναν θέση για αυτά τα μεγάλα ζητήματα. Κατέβαιναν ακόμα και σε διαδηλώσεις. Οι σημερινοί φοιτητές, σε αντιδιαστολή, ούτε ενδιαφέρονται ούτε καν έχουν την δυνατότητα να κατανοήσουν πως «λειτουργεί» η πόλη στην οποία μετακόμισαν. Θυμίζουν τους πελάτες εμπορικού κέντρου που δεν θέλουν, αλλά και δεν μπορούν, να ξέρουν ποιοι το καθαρίζουν το βράδυ, που συγκεντρώνονται τα σκουπίδια, υπό τι συνθήκες εργάζονται οι στρατιές των εργαζόμενων που συντηρούν το κέντρο «παρασκηνακά», που ζουν αυτοί ο άνθρωποι, ποιοι έχουν «σχεδιάσει» το soundscape το οποίο ακούν υποσυνείδητα καθώς περπατούν στους διαδρόμους του, κλπ.

Πράγματι, οι ορδές των νέων από όλο τον κόσμο που βρίσκονται στο Λονδίνο (ή στην Νέα Υόρκη, ή στην Βαρκελώνη) για σπουδές ή για να δουλέψουν πρόσκαιρα (εθελοντικά ή έμμισθα), δεν θα μπου ποτέ στον κόπο να δεισδύσουν στα εν δήμεν, να εμπλακούν στην πολιτική οικονομία της πόλης, να μάθουν ποιοι και πως εκδιώχθηκαν από τα σπίτια τους (κυρίως μέσω της ανόδου των ενοικίων) ώστε να μπορούν οι ίδιοι να χαίρονται τον επιδερμικό κοσμοπολιτισμό της. Δεν θα καταλάβουν τις κοινωνικές συγκρούσεις και αντιπαραθέσεις εντός της πόλης που τους φιλοξενεί (αλλά και μεταξύ της πόλης αυτής και των γύρω επαρχιών). Δεν θα αγοράσουν ποτέ εφημερίδα. Δεν θα δουν ποτέ τηλεοπτική εκπομπή πολιτικού περιεχομένου με θέματα που αφορούν την τοπική κοινωνία. Και βεβαίως δεν θα συμμετάσχουν σε κάποια δημοτική ή

πολιτική κίνηση για να επιρρεάσουν την διαχείριση της πόλης στην οποία περνούν ένα μεγάλο κομμάτι της (έως τώρα) ζωής τους. Εν κατακλείδι, συμπεριφέρονται όχι ως κοσμο-πολίτες, όχι ως συνομιλητές με τον Δήμο που τους υποδέχθηκε, αλλά ως καταναλωτές σ' ένα γιγάντιο εμπορικό κέντρο.

Η Αθήνα, βέβαια, δεν είναι ούτε Λονδίνο ούτε Νέα Υόρκη. Είναι μια πόλη που σέρνεται μέσα στα απόνερα της χειρότερης οικονομικής κρίσης από τον Μεσοπόλεμο. Όμως, ημέρες δημοτικών εκλογών, έχει σημασία να σκεφτούμε πως την θέλουμε στο μέλλον, όταν η κρίση θα χάσει την ασάλινη δύναμή της. Θέλουμε μια Αθήνα όπου η ισχύς των μετόχων θα την αποστειρώσουν, καθιστώντας την ελκυστική σε μια ετερόκλητη μάζα ξένων και ελλήνων «πελατών»; Ή θέλουμε μια Αθήνα με κυρίαρχο Δήμο; Δυστυχώς, στην Ευρώπη δείγματα κυρίαρχων Δήμων που καταφέρνουν να αναβαθμίσουν σημαντικές πόλεις, χωρίς να τους δώσουν τον χαρακτήρα εμπορικού κέντρου, δεν έχουμε. Μπορεί να πετύχουμε κάτι τέτοιο εδώ; Ή είμαστε καταδικασμένοι να επιλέξουμε μεταξύ της υποβάθμισης και του Mall;